

SZERKESZTŐI ELŐSZÓ

Egy karizmatikus felekezet egyik tagjával beszélgetve megdöbbenő állítással találkoztam. Felháborodott, szinte haragos volt, és emelt hangon ecsetelte, hogy magával Jánossal az apostollal sem ért egyet. Mert hogyan is kerülhetett bele egy olyan textus az evangéliumába, mint a víz borrrá változtatása? Ismerve a csoport kegyességét és az alkohollal szembeni komoly teológiai ellenvetéseket, érthető volt a kifogása, ugyanakkor mégis érthetetlen. Az illető szigorúbb volt, mint az evangélium szerzője: gondolkodás nélkül kivágta volna az iratból ezt a kényelmetlen szakaszt. Tudatosan vagy tudatalatti indítékokból, saját kegyességi gondolkodása miatt Jézusnak az élet-szeretetről tanúskodó arca mélységes ellenállást váltott ki belőle.

Elgondolkodtató mindez. Vajon nem ugyanilyen szelektíven olvasunk mindannyian? Albert Schweitzer *Der historische Jesus (Vom Reimarus zum Wrede)* című nagy klasszikusa éppen azt mutatta ki, hogy a 18–19. századi Jézus-portrék többet mondanak el a szerzőről, mint az első században élt mester életéről. Ez a megrázó felismerés aztán általános szkepszisbe fordult át: sokan le is tettek a történeti Jézus alakjának megrajzolásáról.

Talán igazuk volt. Talán nem. Azt kimondani, hogy szelektíven olvasunk, jogos félelmet válthat ki. Hiszen akkor kinek is van igaza? Ha az igazság közösségenként, netalán egyénenként változik, van-e közös alap, a keresztyénségben középpont, „mag”, az üzenet lényege, mely nem változhat? Ezek jogos kérdések, és a teológia mindmáig ezzel a problémával birkózik. Ugyanakkor azonban az egész kérdéskörnek van egy másik oldala is. A szubjektivizmus felismerése szükségszerű következménye a 20. századi filozófiai gondolkodás fejleményeinek. Többek között megfogalmazta azt a felismerést, hogy a megismerés alapvetően nem választható el a megismerő személy meggyőződéseitől, de ez nem negatívum, hiszen egy mélyebb dimenziót nyit meg, és arra mutat rá: a tételt bíró tudás *egzisztenciális*. A megértés célja a tulajdonképpeniség (Heidegger) vagy az autentikusság (Bultmann) kibontakozása. A jelen lapszám anyaga, mely a 2024. április 5–6. közt Sárospatakon megrendezett *Követés* konferencia előadásaira épül, ebből az alapfelismerésből indul ki. A valódi megértés szubjektív ugyan, de ennek legnemesebb értelmében: ellenállhatatlanul személyes. Sőt, talán radikálisnak tűnhet, de talán az is kimondható: a hit szempontjából ezen túl más tudásnak kevés relevanciája van.

Azonban legalább annyira világos a másik tézis is: az intellektuális tudás sem mellőzhető. A hit és követés ugyan személyes, de nem mindegy, ki után megyek. A konferencia célja pontosan ez volt: megpróbálni megérteni, ki az, aki ott az első században provokatív tanításával, szociális érzékenységével, a társadalom peremén élő megvetettekkel való kapcsolatát felvállalva Galilea és Júdea földjét taposta. Persze a kutatók közt sincs egyetértés, hogyan definiáljuk őt. Szociális reformer? Apokaliptikus próféta? Szentimentális lelki ember? Mózesi szintet meghaladó tanító és ki-nyilatkoztató? Dávidita királyjelölt, aki az uralkodói intézmény eszméjét radikálisan átalakítja? Vagy mindez egyben és egyik sem?

Ennek a kérdésnek a megválaszolásához már szükség van teológiai erudícióra, szakmai ismeretre, körültekintő mérlegelésre. És még így is különböző képek rajzolódhatnak ki. A lapszám nem fog bele azért ilyen merész vállalkozásba. Nem akar Jézus-portrékat vázolni. Megelégszik azzal, hogy a Mester egy-egy tanítását vizsgálja, annak provokatív erejével birkózik, kontextusba helyezi azt, és a mai korral szemben támasztott kihívásait is megfogalmazza. Az írásokká formált előadások közül van, amelyik etikai, van, amelyik teológiai vagy szociológiai problémákkal foglalkozik. Közös azonban, hogy mindet a megismerés vágya hajtja.

Külön öröm számomra, amit megvalósulni láttam, és talán ez a legbátrabb, amit egy teológus tehet: a szövegek nem kimagyarázni próbálnak, hanem a botrányt megérteni segítenek – ezt sem azzal a szándékkal, hogy aztán az interpretáció intellektuális menedéket biztosítson, végső soron pedig eltávolítsa az üzenettől. Éppen ellenkezőleg – az a szándék vezérli őket, hogy segítsenek szembenézni a botránnal, először úgy, ahogyan az az eredeti közegében hat(hat)ott, hogy aztán ezt a megtisztított üzenetet a maga erejében állítsa az olvasó elé.

Mert hogy van botrány. És az igazság talán valahol itt hozzáférhető: abban, hogy valami idegen elem a vizsgált szövegekben megakasztja a megértést. Nem simul bele az elvárásainkba, nem illeszkedik a gondolkodásunkba, hanem olyan, mint egy kiáltás, egy kürtzó. Arra szólít fel, hogy hagyjuk el a komfortzónánkat valami új, pontosabban valaki miatt. Az igazság valójában *dünamisz*, erő, hatalom, mely ráadásul testet öltött abban, akire a kérdések irányulnak.

Megbotránkozni jó. Mert ez azt jelenti, hogy valami felkavart, ellenkezést és tiltakozást váltott ki, valamivel szembesülök, ami túlmutat rajtam. Megbotránkozni nemcsak rossz, hanem valamilyen jó dolgon is lehet. Olyanon, amely először károsnak, rombolónak, életellenesnek tűnik, amivel szemben a *status quo* kihasználásából élő, a fennálló rendbe beletörődő mentalitás zsigerileg tiltakozik. Jézus sok tanítása ilyen volt – kortársai jogos felháborodását váltva ki. És a felháborodást követte egy döntés. Valaki fennakadt a botrányon, és számára Jézus maradt a „falánk és részeges ember, vámszedők és bűnösök barátja”, valaki pedig felismerte, hogy az életellenesség nem más, mint ébresztő hívás egy sehova nem vezető életformából, a rombolás célja megszabadítani az illúzióktól, kényszeres és káros berögzültségekből, károssága és zavarkeltő jellege pedig azt célozza, hogy a fennálló korrump, gyávaságon, megfélemlítésen alapuló rendszert szétzúzza, és egy igazságosabb rendet vezessen be.

Nagy kísértés a válaszok iránti éhség. Főleg manapság, amikor energiabefektetés nélkül akarunk információt. Azonban a Szentírás nem „tudást”, nem könnyen elsajátítható üzeneteket akar megfogalmazni. A szöveg sok esetben rejtvény, amivel bíbelődni kell, sőt, jákóbi birkózással kell kicsikarni belőle az üzenetet. A megértés küzdelem, önmagam ellenállásának leküzdése az eredendőbb szembesülés érdekében, mely aztán a lélek mélyrétegeibe jutva átformáló erőként és kovászként hat. A válasz pedig olyan, mint Jézus nyitott végű példázata a tékozló fiúról. A döntés, a válasz az olvasó és a hallgató kezében van. Vajon el tudok-e fogadni egy ilyen Istent? Vajon túl tudok-e lépni a saját árnyékomon? Vajon mi akadályoz meg abban, hogy eljussak a

botrányig, vagy azon túl az önmegismerés és az istenismeret mélyebb szintjére? Mitől ijedek meg? Mi okoz szorongást? Az olvasás és a megértés akkor lesz gyümölcsöző, ha a mélységesen személyes kérdéseim fel merem tenni – és a botránnal megküzdve egy szubjektív, azaz számomra releváns választ tudok találni. Az előadások Jézus provokatív szavait és mentalitását vizsgálva ebbe a küzdelembe hívnak meg, elvágják az elkerülő utakat, és bár maguk is megfogalmaznak válaszokat, az olvasó számára is adnak teret megbotránkozni – azzal a reménységgel, hogy a szembenézés aztán elvisz oda, ahol az új válaszok felszabadító ereje egy elégedettebb és biztonságmeleg közeggé formálja az életteret.

Az idővonal az Emlékezés napjának két eseményét ragadja meg, Dienes Dénes emlékbeszédét, mely a kollégium plakettjeit mutatja be, és Kustár György kiállítás-megnyitó beszédét. A lapszám illusztrációi az ezen a kiállításon látható fotók, melyek Nagy Károly Zsolt alkotásai. Szubjektívak, őszinték, ahogyan mindegyik szöveg és kép hitvallás, személyes vallomás. A kötetben mindemellert két recenzió is helyet kap, Hős Orsolya és Szabados Ádám tollából. Legyen ez a kötet segítség a titok megismerésében!

Kustár György